

KÕPLASLEHT

№19 1938
1918 EV 1938

ÜHINE*MEIL*OLGU*PÜE
ÜHES*VENNA*ARMUGA
KOSTKU*VÕIMSALT**
MEIE*HÜÜE
EESTI*EESTI*
ELA*SA!!
M.LIPP

Riigiraamatukogu

Endel Andok, 14 a.
Rapla

P.

KODUMAA EEST

Hämar öövalgus. Kaugel silmapiiril joonestab rakett jooni tumesinisele taevale. Värisvalt vilgub Ehatäht, nõiduslikku kiirgust levitab Siirus, vähe on näha teisi tähti. Midagi on tulemas... Kurjakuulutat vaikus levib tumehämaras metsas; kask leinab, haab väristab tasa, nagu kardaks ta vaikust segada, kuusk levitab vaiguhõngu, sammal aurab. Tasakesi liigub kuuseoksil väike orav; tasakesi hüppab jänes oma pessa.

Loodus leinab...

Nähtamatu tume linik katab järvepinda, taevast, maad, kuulidest ülesküntud nurmepinda ja suurt metsa. Kuu on võtnud endale kurbpunase värvi, suurelt ja hirmunult vaatab ta alla, ta pale on looritatud.

Inimesed kirjutavad aastaarvu 1918.

Neil kurvil nurmil oleks meile palju rääkida, milliseid kangelaslikke lahinguid on siin võidelnud isamaa pojad, eestlased, oma noore vabaduse eest.

Paljud metsapuud on oma juurtel tundnud kangelaste verd, sammal on imenud endasse seda ning seda on jätkunud emakese maamullalegi.

Loodus leinab...

Eesti on ju nendegi kodumaa, kes kasvavad meie metsis puudena, nurmil lilledena ja rohuna. Vaba pind, verrega võidetud vaba pind, mälestus sinust pole veel kustunud! Kangelased jätvad tuhandeid elusid kodumaa eest nüüdki kui vaja.

Olgu teile kerge kodumaa muld, paistku teile põhjamaa taeva selged tähed, toogu need tuuled teile oode isamaa vabalt rahvalt — kangelasvennad!

ELEKTRIMASIN

Kuku-pai onuke!

Ükspäev tõi õpetaja klassi imeliku riistapuu ehk masina. Oli teine na naljakas..., nagu vokk ja tuletas meelde vedurit sellepolest, et veduril on korsten, aga tol lel mehaniismusel ei olnud seda tepts mitte. Kõige enam meeldisid mulle kaks säravat nuppu — nagu selgest hõbedast —, mis olid kahe musta pulga otsas, mida sai üksteisele ligemale liigutada. Mõned arvasid, et see on üks uusim ehk kõige uuem pommipilduja mudel; tüdrukute arvates pidi see koguni mõni uutsorti õmblusmasin olema. Mul oli kohe selge, millega siin tegemist. „See on, teate, nisuke aparaat, millega võetakse „vahalet“. Nii et kui seletadki õpetajale puha ilusti-kenasti ära, et tolle ja -tolle kuninga ajal juhtus niija-naamoodi, aga see ei aita ühti. Kui teine veidikenegi ette ütleb, kui sul pisike spiker on taskus, aga kasutada küll ei julge, või on ka koju jäänud, kohe on see aparaadis näha, ja teadagi, et number on selge 2! Oi ajakesi!“ seletasin neile. Kõik jäid kohe kurvaks ja surmvaikseks. Nägin, kuidas Ee-

di võttis sukasäärest pahmaku spikereid ja viskas nurka prügi-kasti — ega need enam aita!

Siis tuli aga õpetaja tundi. Tema jutt oli vähemalt minule kurnis ebausutav, nimelt olevat see masin, millega „hõõrutakse“ ilektrit. Kõik ohkasid kergendatult, kuulsin oma nime sosistatavat ja siis turtsuti naeru. Eedi tõstis käe: „Paluss, kas ma võissi prahikasti manu minna, mul om kuemm ära kadunu — vast om sääl!“ Õpetaja ütles, et „prahikasti“ klassis ei ole, aga paberikorvi juure ta võib küll minna. No ta siis läkski ja tõi oma töövaeva tagasi.

Edasi läks niiviisi, et mina pidin seisma otse tolle „hõõruja“ kõrvale ja hoidma näpu hästi kuulikeste ligidal, teised võtsid kätest kinni, moodustades pika ahela ja Eedi „haakis“ endaga selle ahela minu külge. Õpetaja hakkas nüüd masinat väntama. Algul polnud midagi, aga siis käisid nuppude juures sädemed ja keegi oleks nagu torganud mind. Tüdrukud kiljusid, et sipelgad või „raudsikad“ olevat üle jooksnud! Õpetaja väntas edasi ja mind „torikisid“ sädemed nagu oleksin otse rätsepa nõela ette sattunud. Aga see oli puha ilekter või radium, mis tan'd oligi!?

Tüdrukud imestasid, et on sel Värdil aga julgust. Ei karda ta põrgut ega põrgumasinat! Mul olevat juuksed olnud pääs püsti kui pajuvitsad ja iga juuksekarva otsas olevat olnud selge tuleleek, nagu oleks mõni Moosese põõsas

Teenistuskohuste täitmisel langetatud meie tublid piirikaitsejad veltv. ARTUR PUNGAS, kapr. VOLDEMAR KAIO ja küüdi-mees V. EVA Peipsi jääl vene-laste ohvritena.

Meie 1937. a. raamatuturg. 1937. a. ilmus 30 romaani, 4 novelli, 2 kogu reisisikirju, 17 luulekogu ja 30 näidendit. Tõusu on märgata romaani alal. Nii moodustas möödunud aasta romaani-toodang ühe viiendiku kogu iseseisvusaaja toodangust.

Viljandis püstitatakse C. R. Jakobson'ile mälestussammas. Viljandis ilmub veel praegugi C. R. Jakobson'i loodud ajaleht „Sakala“.

Jakob Liiv pärandas oma arhiivi Eesti Kirjanduse Seltsile. Selles arhiivis on mitmeid väärtuslikke akte nii Eesti Vabariigi loomispäevilt kui ka hilisemast elust.

„Toomas Nipernaadi“ leedu keeles. Eesti Vabariigi juubeliaastapäevaks ilmub Leedus A. Gailiti teos „Toomas Nipernaadi“.

Papiniini polaar ekspeditsioonile, mis viib hukkumishädaohus, saadeti appi jäälõhkujaid ja lennukeid.

Meie majanduselu on tõusuteel! Teravilja saak on 1937. a. suurem kui 1936. a. 20%; veiste arv on suurenenud 12% ühe aasta jooksul. Sama aja jooksul sigade arv on suurenenud tervelt 55%.

Veidi väliskaubandust. Oktoobrikuul eksporditi üldse 28 460 tünni võid (möödunud aasta samal ajal — 14 618 t, seega 103% rohkem). Valuutat saadi 173 milji senti rohkem, kui möödunud aastal. Sellest hulgast eksporditi Inglismaale 20 957 tünni ja Saksamaale 7 481 tünni.

Tööstuse toodang võrreldes möödunud aastaga on tõusnud 20% võrra. Võrreldes aga ennekriisiaegse olukorraga on tööstuse toodang tõusnud 60%.

Tööstusaladest põlevkivitoodang suurenes koguni 90% võrra.

Bensiini toodang suurenes 1937. a. 74%.

mu pääs põlenud. Nüüd hakkasin minagi kartma, enam ei oleks mingi hinna eest masina juure läinud.

Onuke, mis sa arvad, ma olen nüüd vist otsast otsani ilektrit täis? Nii et kui isa raadio ostab, siis pole akukulusid ega kedagi, ilekter on omast käest.

Värdi.

Uno Käärik L.
RAHVUSLIKUST TAHTEST...

SÕJAVÄGEDE ÜLEMJUHTAJA
 KINDRAL J. LAIDONER

Tahe tärnanud on värsis,
 ergutusi saadud leelos;
 muistsed laulud loonud rada,
 sellep' nüüd on Eesti vaba.

Vana-Eesti õitse-ajast,
 viikingite võidurajast
 jäänud jälgi meeste vaimu,
 põllurahval' elurammu.

Sangarmeele säilitusest
 saanud meeste pingutusist,
 rajatud on edu teele,
 kõikumata alusele.

Edu poole elu sammub,
 parimat veel lootust annab:
 ühismeel tegetsedes,
 ühisõnne kindlustades.

Hooslas töös me vaim ei mustu,
 kodu-armastus ei kustu.
 Noored julgemini tõusvad,
 Eesti lippu kõrgel hoidvad.

RIIGIHOIDJA
 KONSTANTIN PÄTS

Hmar Kiilberg
 Tallinn

OOD EESTILE

Kui virguksid muistsed sangarid hauast,
 nad leiaksid rahva, kes tugevam rauast,
 kel võidukas ajalugu.

Neid tervitaks arvukas tarmukas noorus,
 kel sihiks on kaotada kurjus ja toorus,
 ning kõikjale rajada rahu.

Nad silmaksid lehvivaid vabaduslippe
 ja hümnidest kajavaid kinkude tippe
 ja kõikjal jõudu ja uljust.

Nad näeksid, et rahvas on rõhujast vaba,
 kuis põldudeks muudetud luited ja rabad
 ning külades talud kui lossid.

Neil näidatakse kodumaa kaunimaid koole,
 kus haridust antakse tõusvale soole,
 kes hoiab kord vabaduslippu.

Nad näeksid, et kangeima Kalevi sõna
 on hävitand vaenu ja mürskude mõra, —
 taas rahus nad puhata võivad.

Evald Moldov, 15 a.
 Aa

MEIE MAA

Sääl, kus meri vahutab, käib üles-alla,
 sääl, kus lained võidulaulu laulavad,
 sääl, kus tuuled Soomelahelt pääsnud valla,
 tervitusi üle lahe soovivad.

See on kodumaa, kel tuuled tervitusi toovad,
 see on maa, kus mehed võitlevad,
 see on maa, mis isa-isad loonud,
 see on maa, kus noored tööd veel jätkavad.

Aita, Looja, et nii kaua edasi veel läheks,
 et me maa ja rahvas igavesti vabaks jääks!
 Siis kõik noored sirguvad kord meheks,
 Eestimaa ja meri neile igavesti jääks!

L.

ENNE JA NÜÜD

Huvitav oleks elada ühest ajajärgust teise, tore on see siis, kui üleminek on toonud olude paranemist. Mõnus on võrrelda mälestuspilte tänapäevastega.

Olin algkooli eas, kui Tartu Ülikooli kelbaskolmnurgas uhkeldas kahepääne kotkas, samuti kui mujal, kus praegu on koht Eesti sinilõvide kolmikule. Tähtpäevade puhul lehvivad majadel Vene tsaaririigi valge-sini-punased lipud. — Eesti sinimust-valget oli mul juhuse esmakordselt näha alles 1917. a. revolutsiooni päevil, kus ta oli kui tõeline ilmutus. Ja meenutagem nüüdseid sinimustvalgete lippude paraade — küll on uhke tunne, et enam pole vaja püsti ajada võõraid lippe muul ajal kui südame ajal: tervitades hõime, liitlasi, sõpruslepinglasi või jälle täites külalisi (väisajaid) vastu võttes viisaka peremehe kohust.

Süda läheb soojaks, kui vaatad muudki, mis vana oli võõras, nüüd aga meie endi oma: mitmeliigiline moodne sõjavägi, kenas mundris ja ajakohase varustusega, valmis välja astuma oma kodu eest; paberrahadelt ja müntidelt saad lugeda omakeelset kirja, kuna enne pidid veerima võõraid aapeid; on oma postmargid, eestikeelsed kirjad pitsatitel, kaubapakenditel; enne olid eestlastel ainult üksikud kaubaaurikud, nüüd aga lõikavad idaviikingite laevade küntud vesi meie oma allveelaevadki, moodsamast sordist; enne olid algkoolidki võõra keele rusutises kooliaja esimesest õppetunnist alates, nüüd — eestikeelse ülikooli tööd tunnustab terve teaduseilm. — Enne eestlasi ei teatud õieti olevatki; kõik, mis tehti või loodi eestlaste poolt, mähtus välisilma silmis „venemaalase“ (kui mitte „venelase“) sildi taha — nii meie sportlased, kui ka vaimse ala töömehed. Kaksikümend aastat tagasi kõrvaltvaatajale tundus, et eestlased 13. kuni 18. sajandi lõpuni olid kui varjusurmas — kõike tegid aina sakslased, poolakad või rootslased — vähemalt

Järg lk. 10

KUI ÕPITI VAHELDAMISI

KOOLIS JA KASARMUS

●●● MEIE NOORIMA PAELAMEHE SÕJATEE

ERICH PARTS
MEIE NOORIM KAPRAL

Vabariigi suupäeva puhul külastasime Vabadussõja noorimat sangarit Erich Parts'i, Soomusrongide ülema kol. Karl Partsi vennapoega. E. Parts on mees, kes lõi Vabadussõja lahinguis kaasa vist küll kõige noorema võitlejana ja allpool laseme jutustada lugejaile sel mehel, keda nii noorena kutsus isamaa.

„Mul meenub Vabariigi läheneva juubeli-aastapäeva puhul, kuidas Juhan Liiv kirjutas varem meie oma vabadusest, mida aga peeti mõnel pool haiglaseks kujutluseks. Nüüd ometi on see sündinud, ja püsinud 20 aastat — selle üle on tõsiselt hää meel.

Sündisin Puurmani vallasekretäri pojana. Suurte pöördede aastate puhuks olin veel noor jõmpsiakas. Mäletan, kuidas leitnant J. Kuperjanov organiseeris Puurmanis oma üksusi ja millise taltsutamatu innuga püüdsin ja saingi siin veidi kaasa aidata:

OLIN SIDEMEHEKS
vallamaja ja vallavalitsuse liikmete vahel,

KUS TULI VAHEL ÕOSIGI OMA SALAJASED HIILIMISED ÄRA TOIMETADA.

Ajad olid rahutud ja mõned mehed ähvardasid, (punased olid siis juba Sadukülas sees), et „Oota, sa poiss, küll saad peksta ja lastakse maha“.

Pärast Tartu vabastamist läksin sinna jätkama õpinguid. Siin, nagu mujalgi, polnud aga muud kui aina sõjajutud. Vanemad koolipoisidki olid kõik Kooliõpilaste Pataljonis, kuigi teadsime hästi, et ega sõda anna ainult võite, hõiskeid ja lippudelehvimist; teadsime liigagi hästi, et sääl tuleb kannatada nälga, külma, raskeid vintsutusi. Käisin isegi end pakkumas, aga ei võetud, liiga noor — olin ju siis vaevalt 12-a.

Käisin siis alul Kooliõpilaste Pataljoni õppustel ja harjutustel igal laupäeval kaasas, kuigi selleks tuli tihti teha

KOOLITUNDIDEST KUULSAT „POPPI“.

Lõppeks jäin kõigile ülemaile silma, ja arvasin siis paraja aja olevat uuesti õnne katsuda. Võtsin südame rindu ja palusin patüülit mind vastu võtta pataljoni koosseisu. Olin siis 13-a. suure kasvuga poisijõmm ja nii luiskas, et olen juba 16-aastane mees. Patüü uskus ja võttis mu vastu.

Kord, mäletan, seisn parajasti Tartu jaama ligidal varustuseaida juures valvel, kui tuli keegi kooliüend. Mina aga ju kole tähtis püüsigi mees! Seisan ja ei tee „võõrast“ väljagi. Poiss kadus. Pärast koolis rääkis, et küll olnud mul kolevihane nägu pääs, nii et ta arvanud paremaks ära minna, kuigi oli mu üles otsinud, et küsida nõu rehkenduse asjus.

Nii kestis vaheldamisi koolitöö, õppused ja vahiteenistus. Ometi **IGATSESI IGA HINNA EEST LIINILE.**

Siis aga avanes seegi juhus. Kord tänaval kohtasin kahte sõdurit, kes ütlesid: „Noh, poiss, mis sa siin longid mundris, kui ei saa sõtta.“ Kurtsin siis oma häda. Mehed juhatasid mu oma ülemuse juure, ja nii saingi siis 14. kindluse patareisse koos koolivenna Edgar Martinsoniga.

Oma koolipoisikorterisse ma enam ei läinudki, ööbisin lahingumeeste juures ja siis saadeti meid veoautodel edasi Mehikoorma poole. Kinnitasime kahurid veoautode taha, mehed pääle ja nii algas sõit. Aga äpardus. Teel, mis tõusis mäkke, stoppas auto ja —

HAKKAS VEEREMA KOGUNI ALLAMÄGE TAGASI, KUHU TEDA SIKUTAS RASKE KAHUR.

Veltveebel hõikas: „Poisid, maha!“ Hüppasin minagi, kuid sattusin õnnetuseks teekraavi lumme kinni. Teised muidugi nõokasid, et näe, pole sa ikkagi kellegi mees. Noh — mõtlesin — oodake ainult, küll tuleb minugi aeg.

Mehikoorma all tuli pidada korduvalt

TULEVAHETUSI PUNASTEGA, KES KIPPUSID ÜLE JÄRVEJÄÄ.

Tuli alati valvel olla, kusjuures kippusin siis ikka vabatahtlikult vaatluspunkti ja valvekorda. Keegi ei tohtinud öelda, et, poiss, oled ikka arg. Eks nüüd teised kasutanud seda ka enda huvideski.

Mäletan, et kord enne jõule tapis korteriperenaine sea ja andis meilegi kahele kui noorimaile tüki liha ja vorsti. Oi seda rõõmu! Aga kauaks sest ei saanudki, sest äkki tuli häire — punased.

Oli järjekordne punaste ületükkimine. Lõime nad jälle tagasi ja tulime siis oma vorste sööma, aga — neid enam polnud. Lihtsalt „ära hinganud“. Noh, eks me siis,

KAKS VAHVAT NING SENI HIRMUTUNDMATUT SÕJAMEEST, PISTNUD NUTMA.

Kord olles eesliinil vaatluspunktis, mis meil oli heinakuhjas, sain põrutada granaadist, nii et tükk aega olin päris uimane ja haige.

Viidi siis mind hiljem üle Valga sidekomandosse. Siin hakati kord punaste poolt levitama seljatagust õonestavaid lendlehti. Neid leiti kõikjal, kuid levitajaid mitte. Usaldati siis jälgimine mulle kui poisile, kes nii silma ei paista. Revolver taskus kolasin öösiti ringi ja nii õnnestuski mul paaril korral noid mehi tabada.

Valgas saingi paelad pääle ja vabanesin varsti sõjaväest kapralina.

Minu teada

OLIN SEEGA NOOREMAID VABADUSSÕJAST OSAVÕTNUID JA KAVIST KÕIGE NOOREM KAPRAL MEIE SÕJAVÄES.

Sain priikooli ja asusin jätkama poolelijäänud õpinguid koolis, kus sõjaväest tulnud koolipoiste tõttu oli hoopis teissugusem kord kui muidu. Põrutuse tagajärjed aga röövisid pikkamisi tervise ja kool jäigi lõpetamata.

Kuid ega ma ei kahetse, ja kui on vähegi tervist, siis

LÄHEKSIN KÕHKLEMATULT JÄLLE,

KUI ISAMAA VAJAB.

Ka noorte jõud on väga tähtis sõjas, kus nad mõnelgi puhul võivad osutada häid tulemusi, nagu neist kõnelevad meie õppursõdurite sangartegude kuulsusrikkad leheküljed.

MIS MIND SIIS TIIVUSTAS TORMAMA SÕTTA?

See oli enamiku tõsiste eesti õppurite palavam soov, vanemate koolipoiste eeskuju ja kasvatus, millega vanemad sisendasid teadmisi — isamaa on üle kõige.

Mäletan, kuidas ma väikese poisipõnnina paitasin lugemisraamatus Jakobsoni, Kreutzwaldi ja teiste meie suurmeeste pilte, kuna vene keisritele lasin näpuga ninanipsu, kuigi isa hoiatas.“

Aeg on meil kulunud mõnusesa justustuses ja küsitlustes. Soovin parimat mehele, kes on täitnud oma kohuse, isegi rohkem, — ja teadmine, et selliseid noori leidub praegugi meie hulgas, on küll kõige kindlam pant Eesti tulevikule.

E. T.

SÕJAMUUSEUM meie MEKKA rahvuslik

- MEIE TALLINNA TOIMETAJA RINGKÄIK SÕJAMUUSEUMIS
- KOHT, KUS ELUSTUB MEIE VABADUSE SUURVOIT

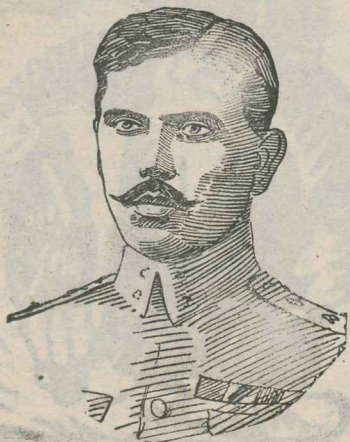
Esimeses ruumis köidab kohe tähelepanu keskel asetsev suur klaasseintega vitriin, milles seisavad neli liikumatut kuju. Siin on elustatud Vabadussõja kangelaste iseloomulikumat tüübid ja riietused, kuna siis meil ju puudus ühtlane vorm. Näeme õppursõdurit-koolipoissi oma veneaegses, suure vaskpandlaga rihmaga vormis, laiaäärelises kooli vormimütsis padrunilindid üle öla. Samas seisab talumees paksus lambanahkses kasukas, käise ümber kaitseliidu side ja pääs läki-läki. Sõduril ja ohvitseril olid ühesugused hallist riidest vormid, ohvitseri eraldab vaid must krae ja vöö asuv revolvri kabuur.

Kahe akna vahel seinääres asuvasse vitriini on paigutatud meie kuulsuslikuma

sõjasangari leitnant Julius Kuperjanovi munder, milles ta langes Paju mõisa all. Lihtne, pruunjast riidest kuub (frentš) mille rinda ehivad Vabadusristid, risti lindi ääre all on vaevumärgatav auk...

Samas asub ka munder, mis sõna tõsisel mõttes on päris „sõelaks“ lastud. Nagu seletusest selgub, on selle kandja siiski pääsenud eluga, mis aga vaatajale päris uskumatuna tundub. (Kuube tabas aga šrapnell siis, kui see ripus toolikorjul polgu staabis!) Sama vitriini kohal ripub meie teise suursangari kapten Anton Irve, pilt. Sellegi sangari surirüü — munder on siin ja kuuel, risti lindi ääre all on vaevumärgatav auk...

Siin nurgas asub ka kindral E. Põdderi vitriin. Terve vitriini ülemine kord on täidetud au-

LEITNANT
JULIUS KUPERJANOV

märkide, ristide ja medaleiga. Allpool mütsid ja pagunid, seinal mõõgad.

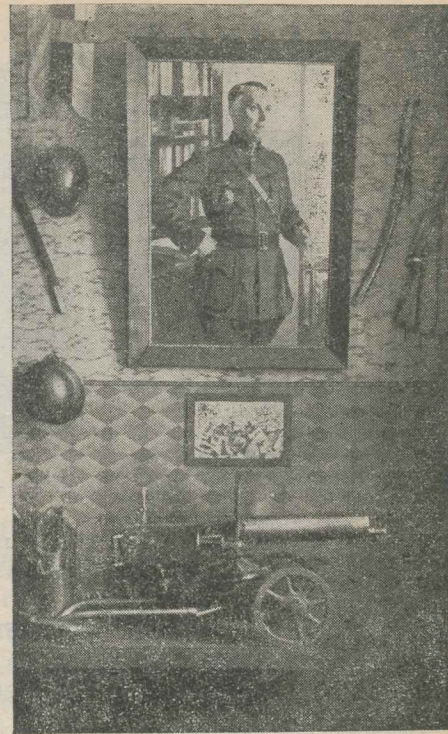
Piki järgmist seina on paigutatud rasked automaatrelvad ja kahurite mürsud. Siin seisavad vaikivaina musta rauavausega raskekuulipildujad, miinipildujad, granaadipildujad. Terve seinäärne mürske, millest paar tükki on isegi lõhkenud ja on siia asetatud vaid suuremad osad, alus, külg, ots. Seinal nende kohal ripuvad vägede ülemjuhataja kindral J. Laidoneri ja Vabadussõja aegsete staabiülemate pildid.

Järgmise seina ühele poolele on paigutatud meie

esimeste sõjalaevade „Lembitu“ ja „Vambola“

nimeplaadid, roolirattad ja laeva juhtimis- ning tulejuhtimisaparatuurid. Nende kohal ripub meie merejõudude isa admiral Joh. Pitka pilt. Teisele seina poolele on paigutatud kergete automaatrelvade kogu. Siin on kergekuulipildujaid, nii oma kui ka vaenlase „sõjajasaaki“. Järgmise seina ääres asuvad Vabadussõjas kasutusel olnud püsside kogu. Siin on neid õige suur ja kirju valik. Isegi jahipüss on nende hulgas. Seinal ripuvad

VENELASILT VÕETUD LIPUD,

KINDRAL J. LAIDONERI PORTREE
SÕJAMUUSEUMIS

kõik veripunased ja kullaga trükitud; võidumärke võidukalt Landesväari purustamise päevilt jne.

Järgmises ruumis on vitriinidesse paigutatult vaenlasilt saadud relvad, dokumendid, rahapabereid, mundriosi, mütsi. Siin on relvasid koos padrunega, käsigranaadid ja pussid. Isikutunnistuse pildilt vaatab vastu noorevõitu mehe nägu. Ühes vitriinis seisab klaaskestas midagi kollakaspruuni, mis

Järg lk. 6

20

cm. kuni 50×60 cm ja soovi korral suuremaidki.

Enam levinud on tänapäeval kinofilmkaamerad pildi suurusega 2,4×3,6 cm, siis 3×4; 4,5×6; 6×9; 6,5×9; 9×12 ja 10×15 cm. väga mitmes häduses ja hinnas. Neist suuremaid kaameraid kasutavad ainult kutselised fotograafid.

Algajal on kasulikum jääda esialgu lihtsamate ja odavamate kaamerate juure (vt. lk. 12—13). Kallimad aparatuurid on keerukama ehitusega ja üldiselt ka õrnemad, samuti tuleb nendega töötamine kallim.

Vanemad algajad, kes fotospordi vastu püsivad ja tõsist huvi tunnevad, võiksid omale soetada ka kallima aparatuuri, millelt võib loota kõigiti laitamatut tööd.

Formaadi suhtes võiks kogemuste kohaselt soovitada nooremaile 3×4 ja 4,5×6 cm pildisuurusega filmkaameraid, va-

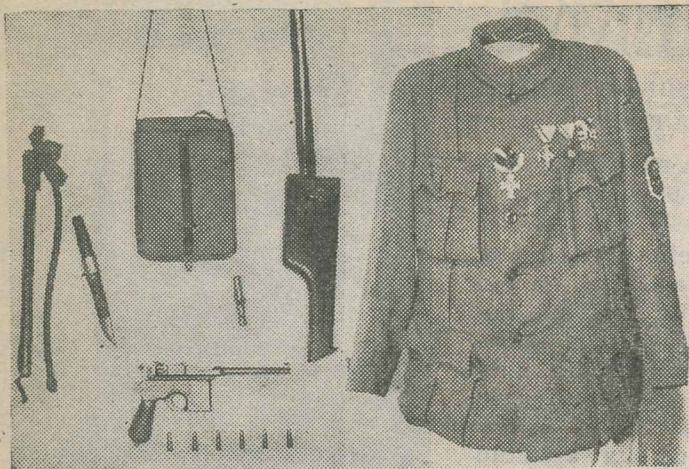
17

4. Peegelhelk- ehk refleksi-kaamerad on fotokaamerate eriliik, mis kohandatud just kiiresti liikuvate sündmuste pildistamiseks.

See liik aparate on aga õige kallihinnalised ja neid tarvita-takse päämiselt väga kiirete liikuvate sündmuste pildistamiseks (spordivõistlused jne.).

5. Optilise kaugusmõõtjaga kinofilmkaamera on aga tänapäeva uudiskaameraks, mis tõrjub eduga välja kalleid ja küllalt kohmakaid peegelhelk-kaameraid. Selle kaameratüübi kasuks räägib tema kergus ja võrdlemisi hõlbus käsitelu. Matkadel on ta üks parimaid kaaslasi, kuna ta mahutab korraka negatiivi materjali 36—100 võtteks. Kahju ainult, et ka see liik kaameraid on küllalt kallid (60—1000 kr.). Selle kaamera juure on aga tingimata tarvis suurendusaparatuur.

Neile loetletud tüüpidele liisandub veel rida teisi eritüübi-

lähedalt vaadates paistab tüki turbana. Selgub aga, et tegemist pole

MITTE TURBAGA VAID AGANASE LEIVAGA,

millist söödi okupatsiooni vägedes.

Ühes kapis asuvad n. n. „klats-tükid“ — need on Eesti rahvusväeosade tunnustega kraed. Need pandi palitu alla ja katsuti nii eestlasi segadusse viia — sama meetod, mida kasutasid ka kommunistid 1. dets. 1924. a.

Eri seinal on Soomelahes põhjalastud Inglise aliveelaeva lipp, mis küll ajahambast tublisti kannatada saanud, ja laeva juhtkonna pildid.

Juba eemalt paistab silma rasvaselt trükitud tähtedega Saksa okupatsiooni aegne — Ich befehle, ich verbiete —, ja teisel poolel

maakeeles — Mina käsen, mina keelan.

Ümberringi on seintele paigutatud ülesvõtted meie iseseisvuse sünnist: Eesti-Vene rahulepingu allakirjutamine, Vabariigi väljakuulutamine, Vabariigi väljakuulutamise meelevaldus Petrogradis, Kerenski Tallinnas, meie esimene rahvusväeosa jne. Samuti maalid — esimene kokkupõrge soomusrongi ja landesväeri vahel, dessant Düüna suudmes j. t.

Viimases toas on sisustatud vägede ülemjuhataja töötuba sellasena, nagu ta oli Vabadussõja ajal. Lihtne kirjutuslaud, telefoni, kirjustarbed, seinal operatsioonide kaardid.

Meie sõjamuuseum on asutatud 1919. a.

R. J.

E. Lõhmus, 13 a.

Kavastu

P.

PAKASETAAT TULI

Ülemleitnant Kuperjanovi vormi-kuub, milles ta sai surmavalt haavata Paju lahingus. Pahemal pool olev ratsa- nuut on Kuperjanovi sõjasaak, mille saanud Saduküla mõisa valutamisel. Nuut on pärit 1905. a. karistussalgalt.

Nüüd kõnnib aga pea igauks norus päega. Üks on norus see- pärast, et ei saa vedada heinu. Teine tahab auhindu saada suusata- misega. Kuid mis teha — maa on paljas kui luuaga pühitud ja ilmad on külmad.

Kuid siiski, ühel õhtupoolikul hakkas lund sadama. Minu vana- isa ütles, et homme on hää saani- tee. Nõnda ka oli. Hommikul oli maa üleni valge. Öösi oli ka sadanud. Seega on lumetaat kohale jõudnud. Akendel olid ilusad jää- lilled. Olen kuulnud kõiksugu- seid jutte pakasetaadist.

Kord läksin siis ise keldrisse luurama. Käänasin ukse seest kinni ja jäin ootama. Tuligi varsti. Pakasetaat muidugi. Oli üks vanamees, must kasukas seljas, torumüts pääs, nahkkindad käes ja vildid jalas. Nina — see oli punane kui tuli. Kõige päält võttis teine mul tukast kinni ja viskas läbi võtmeaugu välja. Kuid ma ei kohkunudki, asusin võtmeaugu juure ja luurasin edasi. Vanamees võttis oma kasuka lahti ja raputas. Küll siis tuli aga mehi — kelder kohe täis. Võtsid kartuleid suhu, pitsitasid ja panid tagasi. Küll olid aga kärmel! See oli vaevalt kahe sekundi töö. Kui töö oli tehtud, käis käsklus ja mehed olid kadunud, ainult pakasetaat oli üksi ja hakkas välja tulema. Nüüd põgenesin ma küll hirmul tuppä.

Väljas on ta teinud igale aia- teibale kübara ja latile vaiba. Isegi murul on vaip ja pumbal kübar.

Nüüd muudkui ahi kütte, siis on ka parem muinasjutte vesta.

lisi, kuid harvem esinevaid aparate, milliseid me aga praegu ei vaatle.

MILLIST APARAATI OMANDADA?

See on küll iga algaja foto- sportlase esimene ja raskeim küsimus, sest aparate liike esineb turul väga mitmesugu- seid, nagu eespool seda juba tähele võisime panna.

Siin on mõõduandvamaks te- guriks esmalt hind, teiseks kä- sitlus. — Pean siin tähenda- ma, et ka odavamate kaamera- tega võime saada väga häid võtteid, pääasi — võtjal peab olema huvi ja kannatust. Sest kui keegi omandaks parimad värvid, ei ole ta veel kohe hää maalikunstnik.

Siit järeldus, et algajal pole mõtet endale muretseda mõnd peegelhelk-kaamerat, kuna see oma keeruka ehituse poolest vaevalt võiks algajale olla ka- sutatav. Samuti pole prakti-

lised suurformaati-kaamerad, sest nendega töötamine on kül- lalt kulukas. Parim — jäädagu julgesti hariliku normaal-kaa- mera juure peatama.

MILLISED ON SIIS ENAM- KASUTATAVAD KAAME- RAD?

Kaamerate liike ja suurusi ehk n. n. formaate on raske meie piiratud ruumis hakata loetlema. Päälegi ei saa üks- ki anda täit ülevaadet turusta- tavate kaamerate kohta, kuna iga maa valmistab neid erine- vais kujudes ja formaatides. Kuid põhimõtted on ometi kõikjal täiesti samad, olgu aparaat siis pärit Saksamaalt, Inglismaalt või Ameerikast.

Nimetame vaid, et fotokaame- raste ja objektiviide valmis- tamises on käinud ja käib praegugi veel esirinnas Saksa- maa.

Saksamaal turustatakse apa- raate, pildisuurusena 1,3×1,8

1) imperium — riik.
2) agent — käsilane.

naelsterlingit iga kuu.

basid nad Lobenhula'le maksta surmatunnini sada mis iganes leidub matabelelaste maal. Selle eest luti-lesid, et nemand tahvat osta kõiki kulla-leiukohti, immusid kord Cecil Rhodes'i agendid.?) Agendid vad suguharud hirmul. Tollisama kuninga juure valitses Matabele maad ja hoidis kõik naabruses-ole-kohtade poolest. Võimas kuningas Lobenhula ning nende maa oli juba vanasti kuulus kulla-leiurikkamad. Kellelgi polnud ni palju loomi kui neil, olid matabelelased kõige sõjakamad, tugevamad ning alasti, kilpidega inimesed. Kõigist suguharudest guharu liikmed ise endid ning see sõna tähendab: võimas matabele suguharu. Nii nimetasid selle su-ise maa-aladest põhjapool — Sambesi jõe kaldal, Rhodes "ehitama imperiumi". Tol ajal elas — Ingselle Inglise asumaa ministriks. Sitpääle hakkaski maks mehks Louna-Aafrikas. Ta määrati isegi Rhodes rikkatus kiiresti ja sai kõige mõjuka-
pesakondi.

uhtumis-masinaid ja omandas terveid vääriskivide ühteegi teemanti, kuid Rhodes asetas neisse mulla-
vurid, lihtsa kirka abil, ei saanud neist kaevandusist

rikasse mingisugustele läbirääkimistele neegrivürstidega. Nad esitasid samuti paberilehti allakirjutamiseks. Vürstikesed vedasid paberile riste, aga noormehed vinnasid lippe mastidele, ja neil lippudel oli samuti kolm riba — must-valge-punane. Mida tähendavad siis kõik need salajased ülesanded, sala-reisid, kirjud lipud ja neegrivalitsejate poolt joonistatud ristid?

Eurooplased jagasid Aafrikat.

Te kõik olete näinud poliitilist kaarti: Niisugusel kaardil näidatakse kõigi riikide maa-alasid. Kogu kaart koosneb värvilistest lappidest. Siin leiate kollast ja rohelist, roosat, lillat ning sinist ja punast värvi. Kui mitu riiki, niipalju värve. Või õigemini — riike on rohkem kui värve, mistõttu eri riikide pinnavärvid vahel korduvad. Kuid poliitilise kaardi välimus on sellegipärast väga kirju.

Enne Stanley' reisi olid mitmevärvilised laigud Aafrika kaardil üsna väikesed. Ainult väikesed Aafrika ranniku tükid olid Euroopa riikide valduses. Ning laigud ise olid kõigest nelja värvi. Üks värv kujutas inglise valdusi, teine — prantsuse, kolmas — hispaania, neljas — portugali omi.

Kuid Belgia kuningas kohustas Stanley'd Kongo maa-alasid Belgia külge liitma, ja Stanley hakkas neegri-valitsejatega lepinguid sõlmima. Pannes rasvaseid riste paberile loovutasid valitsejad oma

all."
"Varastage, ärge kartke. Te olete meie kaitses agendid.

nedagi, kuid nüüd õhutasid neid Cecil Rhodes'i. Omal ajal ei juigenud nad matabele karjadele lähemini. Nii harust hakkasid matabelelasit härgi ära viima. Cecil Rhodes teotses edasi. Neegrid masooni sugusid endale kohapäälised buurid ja inglise asunikud. karjad ja rohkkesti viljakandvat maad. Neid ihaldasid matabele suguharule jäid veel hiigla-

oli see lepingus kirjutatud.
"täieliku ja ainuõiguse kõigi metallide ja minneraalide üle", mis aga leidis Lobenhula maa-aladest. Nii oma kullalademed, kuid Cecil Rhodes omandas oma kätte alla. Sel päeval kaotas matabele suguharu Lobenhula enam vastu seista, ja ta pani lepingule valitsejale väikese vana auriku. Nüüd ei jõudnud olid väga vastutulelikud mehed. Nad andsid neegri-hula unistaski sellisest paadist. Rhodes'i agendid torust tuleb suitsu, sõidab paat kuhu-tahes. Lobenhula unistaski sellisest paadist. Rhodes'i agendid aurikut saada, sest ta nägi, et valged inimesed sõit-

Kuid Lobenhula jatkas tingimist. Ta tahtis veel raskid kui päike.

Lobenhula'le näis seda olevat vähe. Siis pak-

kusid Rhodes'i agendid talle lisaks tuhat uut kiir-

laske-vintpüssi ühes 100.000 vaskpadruniga, mis sä-

karjub, et nad pöörduksid tagasi, ja näitab neile sillingi väärtuses helmeid.

Mõni julgem pärismaalane tuleb tagasi ja saab niidikesetäie helmeid. Hulgus ütleb temale, et ta saab neid rohkemgi, kui toimetab kohale pääliku.

Lõppude lõpuks osutub armastus klaaspärlidele suuremaks hirmust, — päälilik ilmub ja nii-nimetatud tõlk teeskleb, nagu seletaks ta päälilikule lepingu sisu. Muidugi ei saa päälilik ühestki sõnast aru, kuid ta on väga rahul, sest saab natuke helmeid kingituseks. Päälilik teeb trükitud lepingule märgi, tõlk samuti. Hulgus, kes nimetab end suurvõimu esindajaks, kirjutab oma nime alla. Päälilik võtab kõhklevalt paberi. Ta vaatab kõigele, mis juhtunud, kui ohtlikule nõidusele. Hulgus istub paati ja sõidab minema, aga vastne Inglis- või Prantsusmaa alam heidab lepingu võimalikult ruttu tulle."

Major Treston jutustas avameelselt, kuidas eurooplased tüssasid mustanahalisi. Kuid Treston'i jutul puudub lõpp. Majori sõnade järgi toimub kõik nii rahulikult: algul kirjutab neegripäälilik lepingule alla ja siis heidab ta paberi tulle — ning paistab, nagu oleks asi sellega lõppenud.

Ent kas see tegelikult nõnda oli? Rhodes töötas Lobenhula'le kullamägesid, meelitas teda lepingule alla kirjutama. Kuid kas sellega lõppes kõik? Ei möödunud paarigi aastat, kui Rhodes vägivalla-

Ta algas sellega, et ostis ebaedukalt teemandi-otsijait nende poolt mahajäetud kaevandusi. Kae-kuusust?

Millist siis on tingitud säärane Cecil Rhodes'i hiiglasuuri maa-alu Lõuna-Aafrikas — Rodeesiaks. „Impeeriumi ehitaja“ tiitli ja nimetasid tema auks ajalehed Cecil Rhodes'ist. Inglased andsid talle Kuid mõne aasta möödudes kõnelesid juba kõik tol ajal sõitsid Aafrikasse.

neid inglasi siis vähe oli, küll noori, küll vanu, kes rouds) saabus Aafrikasse otsima oma õne. Kas tähle, et noor inglase Cecil Rhodes (loe: sesti auriikut ja kadus rahva sekka. Keegi ei pannud merehaigussest või verevaesusest. Astus noormees koivaline noormees. Ta nägu oli väga kahvatu, kas tone'i otsima, ilmus Lõuna-Aafrikasse kõhn, pika-

„IMPEERIUMI EHTAJA“

XXIV

Samal aastal, millal Stanley asus teele Livings- tone'i otsima, ilmus Lõuna-Aafrikasse kõhn, pika-

saks endisile: Itaalia haaras Punase mere kaldal asetseva Eritrea ala ja tüki Somaali rannikust. Aafrika kaart kujunes — nagu vikerkaar — seitsmevärviliseks. Ning värvilised täpid — prant-

lajenevaks mandrile. suse, itaalia, inglise ja saksa — hakkasid kiiresti

maad Belgia kuningale. Kuningas sai endale hiigla maa-ala, mis oli 18 korda suurem Belgiast endast. Uus värv, arvult viies, lisandus Aafrika kaardile.

Võib-olla et kuningas oleks endale saanud veelgi 18 Belgiat, kuid Savorgnan de Brazza kärmus segas kogu asja. Tema jõudis Stanley'st ette ja ühendas suure osa Kongo kaldast Prantsuse maa-aladega. Valge-sinine-punane lipp, mille Savorgnan de Brazza heiskas Stanley-pooli kaldale, on Prantsuse lipp. Ent must-valge-punane lipp — see oli Saksa keisririigi oma.

Tolle eurooplase, kes ostis Angra-Pegueña lahe, saatis saksa suurkaupmees Lüderitz. Laev, mis laskis kahureist Orja-, Kameruni ja Angra-Pegueña rannikuil, saadeti saksa kantsler vürst Bismarck'i poolt. Ning neli noormeest, kes omal ajal saabusid Sansibari, läkitas „Saksa asumaade selts“¹⁾.

Kõigi nende sõitude tagajärjel omandas Saksa-maa Aafrikas maa-ala, mis kogusummas temast neli korda suuremad.

Saksa omandus oli juba Aafrika kaardi kuuekdaks värviks.

Mõne aasta pärast tuli ka seitsmes värv — li-

¹⁾ Gesellschaft für deutsche Kolonisation“ — asutatud 1884.

karjad ja maaad juba inglaste valduses. Nende rast pöördusid kodumaale tagasi, olid nende külad, ja kui ellujäänud matabelelased mõne aja pärast pöördusid kodumaale tagasi, olid nende külad, soodesse, mis asetsesid Sambesi põhjapoolsel kaldal.

„Osa surmati inglaste poolt, teised põgenesid pära ei jäänud võimast matabele suguharust jäl- suure karistusretke Lobenhula vastu, ja kolme kuu and esimestena võitlust. Cecil Rhodes korraldas et mitte nemand, vaid Lobenhula sõjamehed alustataali. Järgmisel päeval vandusid Rhodes'i agendid, mänd parimat sõjameest surmati, ülejäänud jooksid avasid tule neegrile pihta. Lobenhula kolmikum- Akki tormasid ratsanikud neile tagant päale ja munda.

odadega, kui need tõrkusid ega tahtnud edasi sam- karja rohlat mööda, torgates vahel härgi pikkade Rahulikult, paha aimamata ajasid sõjamehed hutas Lobenhula sõdurile järele.

Kuid sääl astusid Rhodes'e agendid mašooni suguharu katseks välja. Suur relvastatud saik ki- Lobenhula saatis sõjamehi vargaid jälitama. Kana ajasid sõdurid neid taga, tabasid nad — ja said oma karja tagasi.

Isegi Lobenhula enda juurest viidi loomi mi-

maagi ei kandnud enam Matabele-Maa nime, vaid nimetati Rodeesiaks — Rhodes'i maaks. Selle eest saigi Rhodes endale „impeeriumi ehitaja“ tiitli.

XXV

RAHULIK ALLAHEITMINE

Belglased, prantslased, inglased, sakslased, itaalased — kõik korraga tormasid Aafrikat jagama. Peagu pidi puhkema Inglis-Prantsuse vaheline sõda, sest mõlemad tahtsid Fašoda maa-ala endale. Euroopa-riikide agendid luusisid sel ajal kogu Aafrikas ringi. Nad otsisid maid, mis olid veel hõivamata.³⁾

Üks neid agente, inglise major Treston, kirjeldab oma seiklusi järgmiselt:

„Mul oli kaasas terve pakk trükitud lepinguid, millised pidin andma võimalikult suurele inimeste arvule allakirjutamiseks. Lepingu allakirjutamine on lõbus farss.⁴⁾ Pärismaalaste külla saabub äravintsutatud, pigine eurooplane. Igas tsiviliseeritud riigis arreteeriks politsei ta kohe kui hulguse. Neegridki jooksevad ta ilmumisel laiali. Hulgus

³⁾ hõivamata — okupeerimata.

⁴⁾ farss — jant, naljamäng.

Arvustusi

A. Kopelmann, 14 a.
Paldiski

A.

A. KIVIKA

„NIMED MARMORTAHLIIL”

Albert Kivikas on meie tänapäeva kirjanikke. Ta tegutseb viimasel ajal peamiselt ajakirjanduse alal, olles „Uus Eesti” toimetusliikmeks. Tema sulest on ilmunud rida teoseid, millest parim on 1936. a. ilmunud Riigihoidja kõrgema auhinnaga kroonitud teos „Nimed marmortahvilil”, mis on kirjutatud Vabadussõja aineil. Nimetatud romaan on parimate Vabadussõda käsitlevate teoste hulgast ainulaadne, kuna temas on antud esmakordselt realistlik kujutus Vabadussõja algusest, peamiselt Tartu õpilaste pataljoni moodustamisest ja selle tegevusest.

Teose pääteglasina esinevad Tartu kaubanduskooli seitsmenda klassi õpilased, kelle hulgast nimekamad on Henn Ahas ja Kasper. Viimane on ühtlasi ka oma koolivendadest koosneva rühma ülemaks.

„Nimed marmortahvilil” esimene osa käsitleb punaste sissetungi Eestisse ja tolleaegset meeleolu Tartu kooliõpilaste peres. Nagu sageli, kus rohkem inimesi koos on ja midagi arutellakse, puudub kõigil ühine vaade ja tulevad päevavalgele lahkkelid, nii on ka nimetatud klassi poiste hulgas, kus valitseb revolutsiooniline vaim. Üks osa poistest ootab pikisilmi punaste võimuleastumist, lootes sellega tööliste hiilgava ajajärgu algamist. Teine osa aga, energilise õppuri Kasper’iga eesotsas, teevad hoogsat kihutustööd rahvusliku Eesti hääks. Kasper’i pool jääb ka võitjaks ja suurem osa poisse astuvad vabatahtlikult sõjaväkke. Ka Henn Ahas, kes alul punaste poole hoiab, taipab viimaks tekkinud olukorda õieti ja temast saab samuti noorte vabatahtlikkude pataljoni liige.

Teose teises osas käsitleb kirjanik koolipoiste sangarlikke heitlusi punastega Vabadussõjas. Kogu sündmustik areneb peamiselt Rannu, Elva, Rõngu, Pikkasilla ja teose lõpus ka Valga ümbruses. Meile meenub, et just eelmainitud kohad teid punased tegid meeleheitlikke katseid meie rindest läbi murda, et Tartut tagasi saada. Tulle paisati tugevaid läti kütteid polkusid. Siin peavad ka paljud tulged noorurid oma elu lahingumõllus jätma, teiste hulgas ka rühmaülem Kasper, kes oma hulljulgete tegudega on elavaks eeskujuks kogu rühmale. Mainitud asjaolud teevad selle romaani sündmustiku dramaatiliseks ja lugeja elab noorte pingutavad heitlused hingeliselt kaasa.

Olgugi, et teos on rajatud väga kurbadele motiividele, paistab, et autor on siin humoorikat stiili tarvitanud. Noored sõjamehed, kes pole kunagi kindlad, et neid ei taba järgmisel silmapilgul kuul, on pea alati lõbusad, heites omavahel nalja.

A. Kivika „Nimed marmortahvilil” on kogukas 540-leheküeline romaan. Olgugi, et ta on paiguti liiga pikale venitatud, on see teos elavate kujude, ajaliku stiili ja ajaloolise tausta tõttu lugejate hulgas suurt proolehoidu leidnud. Romaan sisendab lugejasse võitlusindu ja vabaduspüüet ning toob meie silmi ette selle sangaritöö, mille eestlased kakskümmend aastat tagasi korda saatsid.

A. Veemets, 14 a.

L.

Kodu eest!

Lahingpilt Vabadussõjast.

Hämarus. Vaikus. Saabus öö.
Äkki — tat-tat-tat, rünnak!
— Ahelikku! Koondus meeste vöö,
hargnes ridadeks väljal.
Viu-viu vingutleb öhe
kuule tuliseist püsstest.
Trrr-trrr maksimi rahe —
langeb üksikuid rivist.
— Šrapnel! Variseb õppur
— kodu eest...

— Vastulöök! Julgust, õppur, mees!
Kõnnin, viu, viu — pragin.
— Punased! Liikus varje ees.
— Rünnata! Maksimi podin.
Vii-viii kiunumas õhus.
— Maha! kaikub käsklus.
Mehed tulistavad lumes,
üha pinevam on võitlus.
Prahvatus! Üles, edasi
— kodu eest!

Kirjavastused

H. Joonuks — Kojuigatus; Kevad; E. Pille — Imelik vastus; L. Tuur — Talvine öö; K. Luuk — Tihane; E. Hansen — „Sinise Tähe matkalood”; Mirja Kirss — Malle igatus; Eerik Suviste — Eedi vastlad; I. Kiilberg — Hiline matk; Rauk; Suuskleja; Kirikuteel; R. Jürisson — Viimane heeringapüük Põhjalahes; E. Lauri — Akustika; A. Kopelmann — A. Kivikase „Nimed marmortahvilil”; H. Naaris — Tuulelaul; Helmi Vint — Lumememm; Öhtul suusatamas; Vanaema laul; Kooliteel; Kõik isamaale; E. Moldov — Öö merel; E. Lees — Arusaamatus; Vallimäe — Proosa või luule; E. Pae — Ussid; I. Kiilberg — Ood Eestile; Öhtus; E. Moldov — Meie maa; A. Veemets — Kodu eest; R. Jürisson — Arvustus; Alatare Jiits — Tihane; Vallimäe — Maateaduse tunnis; E. Jaagus — Prillid; E. Lauri — Naljju; K. Saarlo — joonis „Kodu”; Joonuks — Kevad; J. Tõlgu — Suusataja — JAA

R. Jürisson — Koolimaja vaatamas; A. Vaino ja G. Voiman — võib-olla. Erik Nõorme — Rängalt raske tund — liiga pikk, kuid lavastusest võinuks arvustuse kirjutada. K. Kaljusto — Oru lossist on juba ilmunud. O. Karu — linoollõiked on hääd, aga saatke ka originaal ise, mitte ainult äratõmme.

Helga Luigla

J.

MINU KODU

Pliiats

Helmi Vint, 16 a.
Narva

L.

KÕIK ISAMAALE!

Ilus on tuua nooruses lõõmav süda
altarile pühimale,
ainsamale ülimalle,
kõigist maadest kaunimale,
armastatud isamaale!

Tuua süda ja tarmukas meel
isamaale ohvriandeks,
käsi sirutada vandeks:
kodumaale olla ustav,
olla valvel tema kaitseks!

Ilus on elu pühimad aated
kodumaale õnneks anda,
tema muret, valu kanda,
armastada Eesti pinda,
raiuda ta nime rinda!

Ilus on anda kõik, mida omame
kodumaale kallimale,
sünnimaale kauneimale,
isamaale armsaimale,
Eestile, vaid ainult talle!

VÄARTSEEBIKS KUJUNENUDI

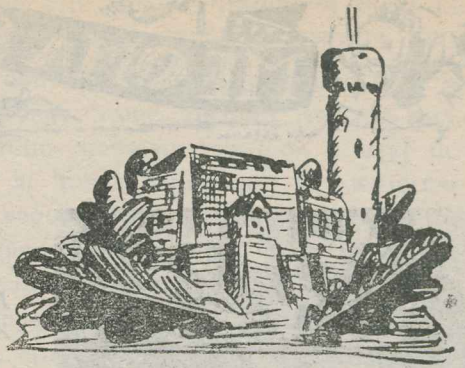
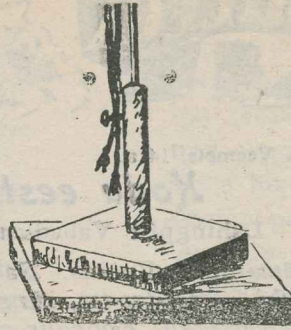
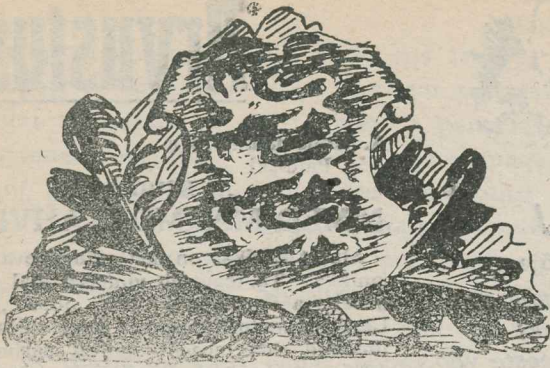

A. FREDERIKING-TARTU

L. R. ja teised. Ega iga „jaa” osaliseks saanud töö jõua ja saa kohe ilmuda. „Sõelast” läbipääsnuud töist valitakse igaks numbriks omakorda ja siin on valik tihedam: kas töö sobib ajalisel või sisult, või ootab mõnda tähtpäeva, või vahel isegi lund... jne. Samas võtab mõni töö teise eest ilmutiskorra ära viimasel hetkel seega, et ta (umbes samalaadne) on parem, võib olla on seks isegi sama autori mõni hilisem töö. Ja üks me püüa ja otsigi ju paremat, ning nõuame seda ka lehel.

Muide, ikka tuleb taoti asju, mis on lausa mahakirjutus kuskilt, ilma allikat märkimata. Ja siin reageerib kõige valusamalt lugeja spere ise: varsti saabub mõni kiri, kus tehakse selgeks, et see või see pala on pärit säält kalendrisabast või mujalt.

Kasutage soodustust: kirjavahetus tuleb pool odavam, kui kasutate E. N. Punase Risti kirjaümbrikke.

Kosekivi, Sarja

POISID ja TÜDRUKUD, TEEME LAUALIPU!

„...Kaunistagem Eesti kodaj
kolme koduvärviga...“

Meie, noored, saame hästi hakkama sellega, et muretseme oma kodu lauale või raamatukapile sinimust-valge laualipu.

Lipuvarda valmistamine on kerge. Kirjeldan järgnevas mõnda huvitavat moodust paljude võimalike hulgast.

Aluse teeme kuivast lauast. Nagu joonisel 1. näeme, koosneb see kahest ruudukujulisest lauatiikikesest, suurusega 10×10 ja 7×7 cm, paksus 1—2 cm. Järgmiseks osaks on varda jämedam jätk aluse küljes, mis samuti kasest, ümmargune, pikkus 8 cm, läbimõõt 1,5 cm. Varras ise oleks nikeldatud terasvarb võiib umbes niisama jäme raudtraat (0,5 cm). Sobiv kõrgus lipule oleks umbes 50 cm. Seniste mõõdete kohaselt on kahe aluse paksus ja varda jätk kokku 10 cm, nii tuleb varda pikkus käesoleval juhul — kinnitamiseks tarvisminev osa juure — umbes 40 cm.

Alused ja varda jätku võib ühendada liimi, kruvi või naelaga, mille pää tarvis uuristada alusplaati nõgu.

Varda alumise otsa paneme jätku sisse puuritud auku. Tipunobi lõikame samuti puust ja sel peab samuti olema auk varda otsa kinnitamiseks.

Enne nobi otsapanekut kinnitame varda otsa külge mähkimise teel peenest traadist aasa. Teiseks lipunööri kinnitamiskohaks olgu naelake, mille lööme alla varda jätkusse. See oleks lihtsam alus.

Joon. 2. näeme lipuvarda aluseks puunikerdise kavandit esiküljel oleva meie vapiga. Noorkotkad võivad selle asendada ka oma embleemiga — sümboolse põhjakotkaga.

Nikerduse ise valmistame 2 osas. Alul lõikame välja aluse (tammelehed — enne joonistada lauale) ja siis sinna pääleliimimiseks vapi. Materjaliks võtke õhem kaselaud. Kui need juba korralikult lauast välja saetud, lõigatud ja puhastatud liivapaberiga, siis liimime nad 3-tahul. püramiidi (kaseplokist) külgedele, mille tippu on puuritud auk varda jaoks.

Ja nüüd määrime lõvid vedela puuliimiga üle ja riputame liimile tangu või saepuru, mis teeb nad krobelseks, samuti võime toimida vardanobi ja jämedama jätkuga.

Joon. 3. näitab veel keerulisemat alust. Siin on nikerdusmotiiviks Toompää loss Pika Hermaniga, kust tõuseks lipuvarb (selle võiks asetada ainult aluse ühele küljele).

Lipualuseid võib ilustada ka värvidega. Puust

T.

osi, nagu eriti okslikust ja kiskjatoimelisest kasest, tarvitseb katta vaid värnitsaga. Võib ka lakkida, värvida või peitsida. Kui vardaks on raudtraat, katta see rauavärviga või kuld-, hõbepronksiga.

Vapil tuleks pärast kuivamist lõvid kullata ja tagapõhi värvida siniseks. Tammelehed sobiksid rohelistena.

Lipu enda ostame kauplusest või saab selle õmblemisega hakkama ka õde või ema. Lipu kinnitise nööriks võtame sinise-valge peentest niitidest keerutatud nööri.

Märkus: Laualipu ehitamise kohta vaadake ka „Õpilasleht“ nr. 16, 1936. a.

ENNE JA NÜÜD

Algus lk. 3

vähesed eestikeelsed ajalooraamatud ei pakkunud omade elust kuigi palju. Nüüd aga — aasta-aastalt on justkui risukatet kõrvaldatud paljudelt senitundmatutelt aarelt, mahanühitud varjavat kõntsa rohketelt hiilgavatelt asjadelt. Ülendav on lugeda uusi kirjutusi eesti ajaloost, näiteks kas või seda, et Põhja sõja ajal on meie kodumaad venelaste vastu kaitsemas olnud umbes kakskümmend tuhat eestlast, aina eestlastest koosnevate (osati isegi taibukuse, vapruse ja sõjalise andekuse eest ohvitseriks ülenatud eestlaste juhitud) väeosadena, (dr. O. Liiv), Ja varem nimetati neid, oma vaprusega vaenlast hämmastama sundinuid ülejõu vastu võitlejaid aina rootslasteks! Võõrrahvusest uurijatel enamalt just kui on puudunud huvi leida meist midagi esileküündivat.

Meie loodame, et paljugi, mis meil omal veel puudub, või mida me seni pole jõudnud arendada rahvusvahelise tasemeni, ligemas tulevikus teoks saab. Valmistugem ka ise tulevaseks kaas- ja koostööks — Eestile eduks!

Agu Peerna

KOGUNI 2 ELEKTRIJAAMA-MUDELIT

Koolid on tänavu eriti soodsalt ning innuga suhtunud meie lehesse. Mõnes koolis on — tänu õpetajaile-kaasvõitlejatele — huvi „Õpilaslehe“ vastu eriti suur. Selles mõttes tahame väärihinnata kahe seni eesrinnas sammunud kooli tänuväärt agarust, mille tunnusena otsustasime anda mõlemale parimale koolile preemia elektrijaama-mudeli. Järgnevale üheksale aga kirjandust.

1. Tallinna L. 1. ja Matjama Algk. kr. 1,23 õpil. kohta
2. Tallinna L. 8. Algkool „ 1,05 „
3. Varbere Algkool „ 1,01 „
4. Rakvere Kaubanduskeskk. „ 0,98 „
5. Kaagvere Algkool „ 0,89 „
6. Tolli Algkool „ 0,72 „
7. Mustla Algkool „ 0,59 „
8. Võõbste Algkool „ 0,46 „
9. Ulila Algkool „ 0,36 „
10. Valga L. 3. Algkool „ 0,31 „

Kasutame siinkohal juhust, et ütelda tänu kõigile neile, kes tunnevad ja aitavad kaasa „Õpilaslehe“ püüdele.

Tartumaa Õpetajate Liit.

SPORT

ÕPPIGEM PÖORDEID SUUSKADEG

- MIS ON „KRISTIAANIA“?
- KOLM „SALADUST“
- ALGUS VAATA EELM. NR-IS

Vahelduseks teeme suuskadel uisutamist — vaheldumisi veidi maad kummalgi jalal, ja jälle lumesahk.

Lumesahalt läheme edasi kristiaaniapöörde õppimisele. Õpime tema alul paremale poole, sest see on hõlpsam õppida. Teeme nõnda: Ronime taas mäeveerule ja laskume säält alla, pidurdades lumesahaga. Viime keharaskuse ettepoole, suusaninadele ja surume vasaku jala suusakanda väljapoole (mäest alla!). Seda on siis kergem teha, kui meie keharaskus lasub eespool, suusaninadel ja kannad on kerged!

Samal ajal, kui vasakut suusakanda lamedalt (mitte servates) väljapoole surume, toome parema (mäepoolse) suusa jälle lamedalt libistades vasaku suusaga rööbiti (peagu vasaku suusa juure) ja lükkame ta labajala pikkuselt vasakust (välisest) suusast ettepoole. Kogu selle tegevuse ajal muidugi libiseme edasi ja keha kaldus mäe poole viltu. Jalapöid, nagu lumesahaski, jääb liikumatuks — sääär on risti suusapinnale (tagantvaadates). Keha liigutused toimuvad puusadest ja põlvedest, mitte põiast. Seda harjutust teeme jälle senikaua aeglaselt, kuni ta meil on selge. Küllap siis pööre ikkagi hakkab kord-korralt toimuma kiiremini ja suuremalt hoolt!

LUMESAHK

Hiljem toimub juba pööre ilma lumesahata: surume kandu mäest alla (väljapoole) üheaegselt, kusjuures tuleb meeles pidada, et ülakeha sirgneb ja kaldub ettepoole. See on tähtis selleks, et kergendada suusakandade väljapoole surumist. See on esimene ja väga oluline saladus kristiaania-pöörde õppimisel. Jalgade tööd valmistab ette ülakeha pöördumine paremale.

Teine saladus seisab selles, et suusad pööramise (kandade väljapoole surumise) ajal olgu lamedad. S. t. neid ei tohi servata, sest see raskendab väljapoole-surumist. Samal ajal kõverdub keha — tõmbub küüru.

Kolmas saladus peitub põlvede ja puusade pööramise ja kõverdamise pöörde vältel ja neljandaks saladuseks on: kogu pöörde kestes tuleb suruda keha tahapoole, kuni pöörde lõpetamiseni.

Need neli saladust tuleb pidada meeles ja nendele mõelda alati, siis võite olla kindlad, et kontrollite end õieti.

Vasakule poole pöörde õppimisel tuleb samuti lähtuda lumesahast ja järjekord ning „saladused“ on samad.

Ilmar Kiilberg
Tallinn

L.

Suuskleja

Kui kutsuvad tuisklevad tuuled ja lumega kattuvad mäed.

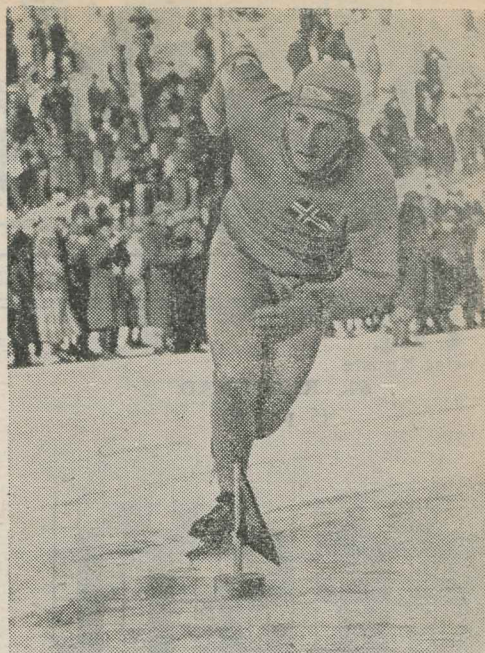
Siis võluvad metsade luuled toon esikust suusad ja läen.

Säääl kuusistus rähnike toksib, langeb näole rahet ja lund ning pedaja pehkinud oksil veel varesteparv näeb und.

Lumepolstrisse lõikuvad suusad ja silmis on pesueht rõõm.

Iidmändidel puhkavad muusad, idas loidab koidiku lõõm.

Koju saabun vast õdangu algel meel rõõmus ja palgeil karmiin, siis leekiva kamina valgel end hangedel tagasi viin.

HANS ENGNESTANGEN
kiireim mees uiskudel. Püstitas uue rekordi 500 m 41,8 sek.

SPORDIKALENDER

Lennukiirus 660 km. Uus inglise sõjalennuk kattis 530 km vahemaa Edingbourgh'ist North Holt'i 48 minutiga, saavutades keskmise tunni kiiruse 660 km.

Maailma esivõistlusile suusatamises, mis toimuvad Soomes, sõidavad eestlast võistlejaini V. Kaaristo, V. Särak, E. Siitan, J. Tartu, E. Pransa, R. Kaasikov, A. Peepre, E. Raidla ja O. Velde-man.

Eesti-Läti korvpalli-maavõistlus lõppes lätlaste napi võiduga 35:33 (23:15).

E. Siitam võitis 50 km maratonsuusatamise olümpiamehe V. Kaaristo ees.

Meie poksitegelane P. Matsov on kutsutud Poola-Soome poksi-maavõistluse pääkohtunikuks.

Kuulus norralane
IVAR BALLANGRUD,
kes tuli uue punktide rekordiga (190,907) neljandat korda kiirusutamise maailma-meistriks

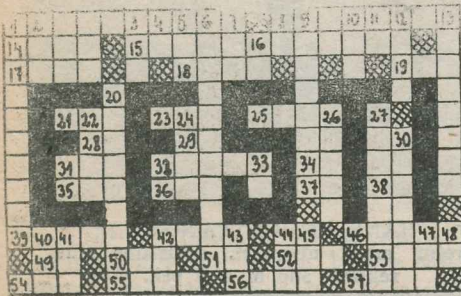
Õpilasteleht

Nr. 19

18. veebruaril 1938

VI aastakäik

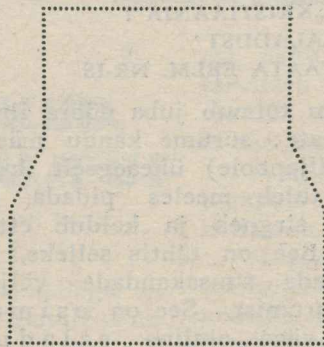
K. Raig,
Vastse-Kuuste64. RISTSÕNAD
(5 punkti)

Paremale: 1. Lehtoneni teos, 8. J. Sütiste teos, 14. planeet, 15. Mart Raua teos, 17. väike ojake, 18. naise nimi, 19. tee lahti, 21. on öösi taevas, 23. „arg“ käändes, 25. naise nimi, 28. Salme Haaviku initsiaalid, 29. osmiumi keemiline märk, 30. Raimond Palumetsa initsiaalid, 31. hoone, tagurpidi, 32. nõjata, 34. Urve Mäe initsiaalid, 35. naise nimi, 36. kolmikkonsonant, 37. sina, 38. sees, inglise keeli, 39. jaam laiarööpmelisel, 42. pink, 44. „iga“ käändes, 46. vildak, 49. Ferdinand Usina initsiaalid, 50. naise nimi, 51. Enn Nugina initsiaalid, 52. isa murdes, 53. juga, 54. pinnamõõt, 55. virk, 56. huumor, 57. pane kinni!

Alla: 1. Eduard Hubel'i teos, 2. Šveitsi osariik, 3. jaam laiarööpmelisel, 4. ohkamine, 5. kolmikkonsonant, 6. Oskar Lutsu teos, 7. kasvab põllul, 8. S. Donneri initsiaalid, 9. R. Rohu teos, 10. „aeg“ käändes, 11. sina, 12. looma kehaosa, 13. August Gailit'i teos, 16. euroopiumi keemiline märk, 20. F. Tuglase teos, 22. hoolas, 24. on autol, 27. F. Tuglase teos, 30. Oskar Lutsu teos, 31. tema, 32. talliumi keemiline märk, 33. kaubanduslik lühend, 40. linn Venemaal, 41. kell, 42. tüülepuhang, 43. mehe nimi, 44. ees, 45. ese, 47. üks vanemaist, 48. Leida Kibuvitsa initsiaalid.

65. LENNUK TEENÄITAJAKS
(3 punkti)

Ain ja Hinno rändasid läbi metsa. Nad tahtsid meeleldi supelda palava ilma tõttu, sest nad teadsid metsast olevat järve. Hoolsast otsimisest hoolimata ei leidnud nad seda. Äkki aga nägid nad üle metsa lendavat lennukit ja kohe hüüdis Ain: „Tule, nüüd ma tean, kus on see järv!“ Ja nad leidsidki järve. Millest aga järeldas Ain, kus asub järv?

66. JAGAMISMÕISTATUS
(2 punkti)

Ülalolev kujund katsuge jagada viide võrdsesse ossa!

67. NIMEKAART
(1 punkt)

ERIK TOOLIKORD

Selle mehe elukutse peitub tema nimekaardil. Milline?

LAHENDID ÄRA SAATA HILJEMALT
8. MÄRTSIKS S. A.

TÄNASED AUHINNAD:

1. Öppursõduri sõjatee — J. Pert
2. Poolaastak „Õpilasteleht“
3. Raamat tahtekasvatamises

„ÕPILASLEHE“ NR. 16 ILMUNUD
MÕISTATUSTE LAHENDID:

53. VÖTMEMÕISTATUS

Ruutudes: 1—11. Richard Roht, 12—25. Bernhard Hansen, 26—37. Linda Eenpalu, 38—46. August Rei, 47—56. Marie Under, 57—67. Raimund Kull, 68—77. Jaan Vahtra.

I — Laura — Kasemets — Terras
II — Johani — Lemberg — Lender
III — Pinna — Lauter — Laidoner
IV — Bunin — Arras — Adamson
V — Aavik — Haava — Hurt — Rinne
VI — Koch — Juhkam — Sadde — Tipner
VII — Perandi.

54. VANASÕNA

Sääl on ikka puhas vesi, kus ta voolab tasakesi.

55. SALADUSLIK VISIITKAART
Otto Sirm on motorist.

AITA NAERDA

Hollandis ilmuvast esperantokeelsest lehest „La praktiko“ tõlkinud
E. Adamson
Tarvastu

KOOLIS

Õpetaja: „Peeter, sinu kirjand „Minu ema“ on sõna-sõnalt sarnane sinu venna kirjandiga!“

Peeter: „Jah, meil on ju üks ema!“

E. Lauri
Konguta

N.

POOLVEND

Paul: „Juku, küll on su vend aga väga väike!“

Juku: „Ta on ju ainult minu poolvend!“

O. Vallimäe
Hellenurme

N.

TÄDILE KÜLLA!

Koolipoiss tahab sõita tädile külla. Ta läheb raudtee jaama ja soovib osta omale piletit.

Müüja: „Mitmenda klassi piletit soovite?“

Poiss: „Palun algkooli viienda klassi piletit.“

O. Vallimäe, 14 a.
Hellenurme

N.

Ants: Kas sa teed „Õpilasteleht“ kaastööd?“

Jüts: „Jah, peaaegu.“

Ants: „On see proosa või luule?“

Jüts: „Ega ta laul ei ole.“

TERANE TÜDRUK

Emma ja tütar külastasid loomaaeda. Kui nad jõudsid seebradeni, hüüahtas tütar:

„Vaata, emma! Sääl on hobused supelkostüümides!“

ÕIGESTI LAHENDAJAD:
(Nr. 16)

H. Aia — 10 p., V. Allast — 10 p., V. Ambus — 10 p., E. Arike — 10 p., A. Ellermäe — 10 p., R. Entsuv — 10 p., M. Ermo — 10 p., J. Karmik — 10 p., K. Kaljusto — 4×10 p., T. Karma — 10 p., H. Kashan — 7 p., A. Kirbits — 10 p., H. Kruus — 10 p., V. Kõdar — 10 p., K. Luuk — 7 p., E. Luus — 10 p., T. Läänmäe — 10 p., P. Madalik — 10 p., A. Mägi — 10 p., J. Perandi — 7 p., E. Pille — 2×10 p., K. Raig — 10×10 p., H. Reinola — 10 p., S. Rikas — 10 p., F. Rööpson — 10 p., K. Saks — 2×7 p., L. Sarapik — 10 p., I. Soo — 10 p., H. Sukk — 10 p., L. Tuur — 10 p., L. Uibo — 10 p., V. Urgard — 10 p., E. Vaher — 10 p., G. Vilbaste — 10 p.

NEIL VEDAS NR. 16

1. J. Karmik — Nahksuka jutud
2. K. Saks — Sõnajala-õis
3. K. Kaljusto — Kalendritegija

Toimetus ja talitus: Tartus, Võidu 10. O/k. „Koolivara“, telef. 8-29. Tallinna abitalitus: „Kooli-Kooperatiiv“ S.-Karja 19, telef. 456-32. Posti jooksev arve nr. 2188. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevtoimetaja ja talitusjuht: E. Tõnismäe. Väljaandja: Tartumaa Õpetajate Liit. „Õpilasteleht“ ilmub üks kord nädalas. Tellimishind postiga: aastakäik (30 nr.) — kr. 1.50; poolaastakäik (15 nr.) — kr. 0.75; (10 nr.) — kr. 0.50; (5 nr.) — kr. 0.25. Aadressimuutmine 15 s. Kuulutus hind: lehe ees 15 s. mm, mujal 5 s. mm. Trükikoda J. Mällo, Rütli 4, Tartus.

JÄRGMINE „ÕPILASLEHT“ ILMUB 2. MÄRTSIL.

Õpilasteleht

19

kupong nr.

1938